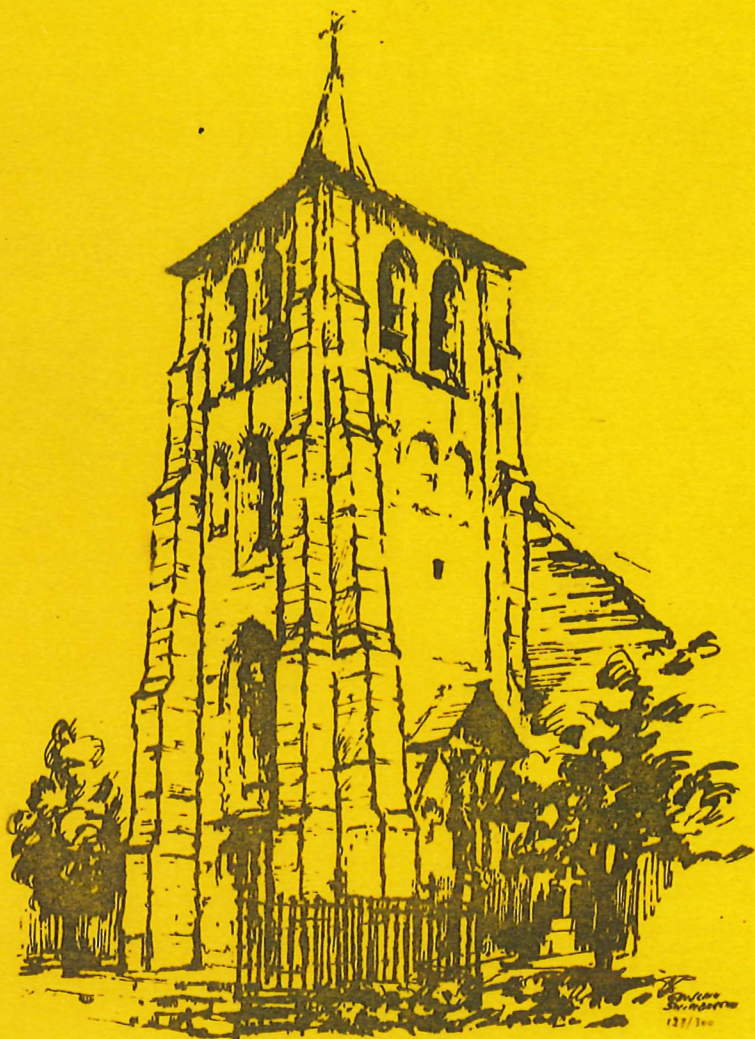


# ZILLEGHEM

V.U. J. Pollet, Engelenstraat 2 8260 Aartrijke - Afgiftekantoor: Zedelgem 1



DECEMBER 1989 - 10DE JAARGANG NR 4  
Driemaandelijks tijdschrift



# ZILLEGHEM

HANDELINGEN VAN DE KRING VOOR HEEMKUNDE  
EN GESCHIEDENIS "P A S T O O R R O N S E"

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

## I N H O U D

	P.
POLLET Jules     Met pastoor Philippus Dumon op tocht doorheen Zedelgem a° 1803	124
DECEUNINCK Victor C.F.X. De gilde van Sint Sebastiaen binnen de prochie van Zedelgem	146

DECEMBER 1989 - 10DE JAARGANG NR 4

## REDAKTIE EN BEHEER

Jules Pollet	Engelenstraat 2 Aartrijke
Patrick Arnou	B.J. Lievensstraat 2a Zedelgem
Géry Cappon	Patrijzenhoek 9 Zedelgem
Victor Deceuninck	Groenestraat 29 Zedelgem
Bertrand Denys	Klaprozenlaan 13 Loppem
Eddy Kyndt	Snellegemsestraat 8 Zedelgem
Michel Demeyere	Aartrijksestraat 18 Aartrijke
Filip Demeyere	Aartrijksestraat 18 Aartrijke

### Lidmaatschap: 250 F

Rek. 001-0771018-41 of 738-1172056-27  
Heemkundige Kring "Pastoor Ronse"  
Zedelgem

Studies verschenen in "Zilleghem"  
of uittreksels daarvan, mogen niet  
gebruikt noch aangehaald worden zon-  
der te verwijzen naar dit tijdschrift  
en de auteur.

Ieder auteur is verantwoordelijk  
voor de inhoud van zijn artikels.

Verantw. Uitgever: Jules Pollet, Engelenstraat 2 Aartrijke.

L. S.,

Met dit nummer van "ZILLEGHEM" sluiten we de 10de jaargang af.

1989 was voor Zedelgem een jubeljaar. We vierden immers het 900-jarig bestaan van onze gemeente. En er werd gevierd! Maar ook gewerkt. We publiceerden niet alleen trouw onze vier nummers van "ZILLEGHEM" die voor de vorige jaargangen niet moeten onderdoen, maar ook het gedenkboek "900 JAAR ZEDELGEM", dat dank zij o.a. uw belangstelling, een schot in de roos was: de volledige oplage is, op enkele exemplaren na, uitverkocht! Dat bewijst dat de belangstelling voor de plaatselijke geschiedenis groeit.

Over de inhoud van onze 11de jaargang kunnen we nu al meedelen wat we achter de hand hebben: o.a. een artikelenreeks over Zedelgem gedurende de eerste wereldoorlog en de geschiedenis en de gebruiken van de aloude Zedelgemse Sint-Sebastiaansgilde waarvan u in het huidige nummer de eerste bijdrage kunt lezen.

We twijfelen er niet aan dat u zich opnieuw zult abonneren op de 11de jaargang van "ZILLEGHEM". Daarom vragen wij u zo vlug mogelijk bijgaand stortings- of overschrijvingsformulier in te vullen en te bezorgen aan de financiële instelling van uw keuze, die verder het nodige zal doen. We danken u voor de belangstelling.

De Redactie.

MET PASTOOR PHILIPPUS DUMON  
OP TOCHT DOORHEEN ZEDELGEM  
a<sup>o</sup> 1803

Jules POLLET

Op 31 januari 1803 werd Philippus Dumon benoemd tot pastoor van Zedelgem (1). In de loop van het eerste jaar van zijn pastoraat trok hij zijn parochie rond om kennis te maken met al zijn parochianen.

Tijdens die tocht noteerde hij per gezin al de namen van zijn parochianen. Bij sommige schreef hij ook een of andere bemerking. Dat register gaf hij als titel: "Status animarum parochiae de Zedelghem a<sup>o</sup> 1803" (staat der zielen van de parochie Zedelgem ten jare 1803). Dat register is bewaard in het Zedelgemse kerkarchief.

Zijn tocht beëindigde hij op 22 november 1803. Dan had hij alle gezinnen - 392 in totaal - op gans de parochie bezocht. Al zijn parochianen optellend, kwam hij aan een totaal van 1282 communicanten en 677 niet-communicanten. Zo had hij de zorg over 1959 zielen. Dooreengenomen waren er dus zo'n vijftal personen per gezin. Doch er waren ook elf één-persoonsgezinnen, iets wat de pastoor steeds aanduidde met "solus" of "sola": alleenwonend.

# Statūs animarū in parochia d<sup>ni</sup> Ledeleghem d<sup>o</sup> 1800

N <sup>o</sup>	Communicantes	proles	Damedicari	Anno 1800	v. s. s.
	Capita familiae De plebe (de rond kerke)			et non infra	
3	philippus Dumanon et uxor H. Louis van der waler mater parochi	0	maria huyghe	0	0
3	Anna de Gammeli malen monica van Gofsele sora	7. maria 1800 Veronny's daghetet et ejus mater marie gracie	0	0	0
1	joannes v. p. k. v. d. r. mariana de Roock mater j. v. p. k. v. d. r.	0	ata belles	0	0
2	amandus van honte piper et et joanna colpaert conjuges	anna copman	0	0	1
2	joanna v. p. l. a. n. k. e	0	philippus de j. s. Victoria van honte matris p. m. t.	0	0
4	esther de v. d. r. d. r. et victoria dijger de v. p. l. a. n. k. e	maria 1800 et anna et victoria v. d. r. d. r. et victoria	joeph daere	0	1
2	joeph malen v. l. a. n. k. e et victoria de v. p. l. a. n. k. e	- p. i. e. t. e. r.	0	0	1
5	schind b. i. n. d. e. l. v. p. l. a. n. k. e et victoria m. o. e. r. t. e. l. l. e conjuges	joeph, joannes cyprianus, jacobus	0	1	1
5	immanuel benod v. l. a. n. k. e maria et j. b. e. l. l. a. t. h. i. e. r. i. a de c. l. e. r. e. k. conjuges anna v. l. a. n. k. e	godelieve et anna maria	benedictus b. i. n. d. e. l. petrus van honte et barbara benod	0	0
7	philippus strens v. p. l. a. n. k. e et anna v. l. a. n. k. e	ferdinandus et catha- rina	0	1	0
6	maria v. l. a. n. k. e et victoria de v. p. l. a. n. k. e conjuges et maria v. p. l. a. n. k. e	joeph v. l. a. n. k. e et anna v. l. a. n. k. e	Victoria v. l. a. n. k. e et victoria et victoria	0	0
1	petronilla Maetleus vidua p. i. e. t. e. r.	0	0	0	0
2	frankien v. l. a. n. k. e Maetleus et victoria de v. l. a. n. k. e conjuges	Marijanna; anna theresia et petella benod	0	0	5
1	maria de maeyt vidua	philippus et	0	0	0

Tijdens de volgende jaren schreef pastoor Dumon in dit register nogal wat veranderingen bij: verhuizingen, overlijdens, nieuwe huwelijken, echter geen nieuwe geboorten. Zo komt het dat de leden van een gezin doorstreept zijn en de namen van een ander gezin in de plaats werden geschreven. Dit bevordert niet altijd de duidelijkheid en zo komt het dat hetzelfde gezin op twee plaatsen te vinden is. Waar het om verhuizingen gaat voegt hij er gewoonlijk "migravit" (is verhuisd) bij. Daarbij vermeldt hij soms ook de parochie waarnaar dit gezin is verhuisd. Zo komt éénmaal voor: "migravit in Lophem" (is verhuisd naar Loppem). Ook éénmaal komt een verhuizing voor naar Rudder-voorde en éénmaal naar Snellegem. De andere 7 gevallen zijn verhuizingen binnen Zedelgem. Het is zo goed als zeker dat niet alle veranderingen zijn genoteerd. Nergens echter wordt bij die veranderingen een datum geschreven. Zo zijn we niet in staat aan de hand van deze Status animarum op een bepaald moment de bevolkingstoestand te kennen. Dat kunnen we alleen maar voor het jaar 1803.

Hoe dan ook, die Status animarum is het belangrijkste document om de bevolkingstoestand van Zedelgem tijdens de Franse Tijd te leren kennen. De Volksoptelling van 1814-'15 is immers zeer onvolledig. Ze geeft maar 1361 volwassenen en 275 kinderen voor Zedelgem op 1 januari 1815. In totaal dus 1636 inwoners in 399 gezinnen. Maar... 15 van die gezinnen zijn niet ingevuld en van de 384 die wel zijn ingevuld zijn die niet volledig. Veel kinderen werden immers niet opgescheven. Een voorbeeld: slechts 15 éénjarigen en ook 15 tweejarigen zijn ingeschreven, terwijl er toch ieder jaar een 80-tal



geboorten waren en maar 10 à 20 kinderen stier-  
ven vooraleer ze één jaar oud waren.

In zijn Status animarum geeft pastoor Dumon alleen de namen, geen leeftijd, geen geboorte-  
parochie. Alleen voor enkele categorieën van  
de bevolking vermeldt hij het beroep van het  
gezinshoofd. Zo de "peerdeboeren", molenaars,  
herbergiers, ambachtslieden en neringdoeners.  
Ook vermeldt hij wie alleenwonende is. Hij no-  
teert ook wie het rechte pad niet volgt: kettters,  
alleen burgerlijk gehuwden, bestaards, natuur-  
lijke kinderen en hun ongehuwde moeder. We  
vinden er ook genoteerd wie zwakzinnig is en  
wie soldaat.

Die Status animarum is opgemaakt in drie kolom-  
men:

- eerste kolom: "capita familiae": gezinshoofden
- tweede kolom: "proles": kinderen;
- derde kolom: "domestici": inwonenden:  
dienstpersoneel en medewonenden.

Wat ten slotte ook zeer belangrijk is in deze  
Status animarum zijn de vele wegaanwijzingen,  
die pastoor Dumon opgeeft. Zo krijgen we een  
beeld van het wegennet en van de geografische  
toestand van Zedelgem ten jare 1803.

In wat volgt willen we het hebben over deze  
wegaanwijzingen. We geven ook telkens het aan-  
tal gezinnen die de pastoor bezoekt bij ieder  
stukje van zijn tocht op de parochie; ook alle  
personen bij wie pastoor Dumon een of andere  
vermelding heeft genoteerd worden meegedeeld.  
Bij een of andere persoon geven we ook nog  
sommige zaken, die wij uit andere documenten

Op die manier krijgen we een goed beeld van Zedelgem, zowel dorp als Leeuw en "Veld", en van zijn bevolkingstoestand ten jare 1803.

De eerste gezinnen die pastoor Dumon bezoekt en opschrijft zijn de gezinnen die woonden op "de plaetse rond de kercke". Daar waren 28 gezinnen. We noemen die waarbij vermeldingen voorkomen:

- Philippus Dumon, pastoor; zijn moeder: Victoria van de Water (+ 26 augustus 1803); zijn meid: Marie Huijghe.
- Jacobus van Bossele, onderpastoor; zijn moeder: Anna de Ceuninck en zijn zus Monica van Bossele.  
Op 7 maart 1805 wordt Veremundus Daghelet onderpastoor en bij hem woonde zijn moeder: Marie Gruwé.
- Joannes Vyncke, koster. Hij was op 17 augustus 1789 door de abt van de Gentse St.-Pietersabdij tot koster benoemd. Hij woonde bij zijn moeder, Marianna de Crock, weduwe van Ferdinandus Vyncke en bij zijn broer Pieter Vyncke, die hem als koster opvolgde in 1804.
- "Schaepboer" Marcus de Meulenaere, gehuwd met Marianna van Renterghem. Zijn vader Jacobus de Meulenaere woonde mee. Ze hadden één kind en er waren aan inwonend personeel drie knechten en één meid.  
Op 1 januari 1813 wordt Marcus de Meulenaere "maire" (burgemeester) van Zedelgem in opvolging van Joseph Adriaens.
- Amandus Van Houtte en Philippus Vyncke zoon van Franciscus zijn "prijser" (schatterlandmeter)

- Petrus Brusseel is "chirurgus" (heelmeester) Van maart 1796 tot maart 1797 was hij agent municipal (burgemeester) van Zedelgem.
- Hubertus Van Houtte, herbergier in St.-Hubrecht is brouwer.
- Frans Vyncke (+ 15 juni 1806) is herbergier in St.-Joris. Hij wordt opgevolgd door schoonzoon Jacobus de Meulenaere, op 1 september gehuwd met Marianna Vyncke.
- Kleermakers: Ferdinandus Mahieu, Joseph Mahieu en Franciscus de Crock.
- Schoenmakers: Emmanuël Benoot en Frans Becue, op 7 september 1801 gehuwd met Desideria de Deckere, weduwe van Pieter Benoot.
- Kuiper Philippus Stevens.
- Smid Guillielmus de Groote.
- Wagenmaker Marcus Storme.
- Stoeldraaier Pieter Verplancke.
- Hovenier Josephus Vermaut. Hij was ook kerkbaljuw en hondeslager: hij moest de honden uit de kerk jagen. In de kerkrekeningen van die jaren lezen we dat hij "het gars van het kerkhof van deze commune (gemeente) ten eigen bate mocht gebruiken "in vergledinge van den ommegank van het kerkhof te onderhouden en de honden uijt de kerke te keeren".
- tenslotte de alleenwonende Petronilla Maertens de weduwe van Frans Pattijn.

Daarna trok pastoor Dumon "van de kercke tot het Casteel van d'heer van Ockerhout". Hij trok

dus langs de huidige Snellegemsestraat. Daar woonden 10 gezinnen.

- De "peerdeboeren" Joannes de Cnock en Carolus Verplancke.
- Mijnheer Laurentius van Ockerhout. Ongehuwd woonde hij op zijn "Casteel" met drie knechten en één meid. Hij stierf op 16 september 1815, 69 jaar oud en werd begraven aan de ingang van de kerk; naast het portaal is zijn grafplaat te zien. (2)

Dan gaat pastoor Dumon nog een stukje verder **"langst de Vereijkenstraete"**. Daar woonden 3 gezinnen. Van oude tijden werd de huidige Snellegemsestraat genoemd "de straete die loopt vander kercke te vier eecken waert", de vier eikenstraat. (3)

Daarna keert de pastoor wat op zijn stappen terug en gaat **"van de Vereijkenstraete langs den dixsmuijdschen aerdeweg"** richting Aartrijke en bezoekt de 13 gezinnen die er wonen. Ze zijn o.a.:

- Jacoba van Maele, weduwe Marcus Hoste, alleenwonend in de Witte Doorn.
- Jacobus Mouton. Op 21 september 1803 wordt hij "garde champêtre", veldwachter van Zedelgem tot aan zijn dood op 10 juni 1811.
- "peerdeboer" Cornelius Allemeesch (hoeve Noordwege).
- Jacobus Hoste "herbergier in de blauwe Kroone".

Vervolgens gaat de pastoor **"van de blauwe Kroone tot de falliestraete"** en bezoekt de 5

gezinnen die er wonen.

Als begin punt voor een volgende tocht neemt pastoor Dumon de Hollevoorde. Hij gaat "van de hollevoorde tot de Calsijde, geheel de wijk tot de goude Kroone". Op die wijk, nu een deel van Veldegem, woonden dan 23 gezinnen. De "Calsijde" die ook verder nogal eens wordt vermeld, is de huidige Torhoutsesteenweg aangelegd in 1751-'54 en dan de enige gekasseide weg op Zedelgem; alle andere wegen waren aarde-wegen. De "goude Kroone" is de huidige herberg de Kronemolen. Bij die herberg stond vroeger een molen (4). Onder die 23 gezinnen waren o.a.:

- de allenwonende weduwnaar Dominicus De Beir
- de "peerdeboeren" Philippus Segaert, Pieter Moeijaert en Joannes De Roo.
- Jacobus Lijquie, "balliereman". Hij moest dus een van de tolbarrières die op de Torhoutsesteenweg waren opgesteld bedienen en tolgelden ontvangen.
- Joannes Gevaert "meulenaere" op de Krone-molen sedert 1796.
- Jacobus Goddijn, "herbergier in de goude Kroone" sedert 1783.

Een volgende tocht begint pastoor Dumon opnieuw bij de kerk. Hij gaat "van de kercke langs de falliestraete voort tot het Lijterveld tot op de paelen van Aerdrijcke". In die tijd begon de Faliestraat aan de kerk en omvatte dus ook de huidige St.-Laurentiusstraat. Daar waren 20 gezinnen, o.a.:

- Pieter Respeel, "peerdeboer". Hij was ook

tresorier van de kerkfabriek.

- Timmerman Pieter de Ketelaere.
- Joseph van Thournout, "waegenmaeker".
- Philippe de Leije, "herbergier".
- Leonardus Ketels, knecht bij Pieter Barbier, is "miles conscriptus". Hij valt dus onder de conscriptie en moet zo soldaat zijn.

Dan gaat pastoor Dumon vanuit de Faliestraat "van deze laest gezeijde straete tot den dixsmuidschen aerdegweg langs een kleijn straetjen" en daar woonde het gezin van Marie de Gesselle, weduwe van Pieter Lievens, "peerdeboer". Dit moet de huidige Populierendreef zijn die Faliestrat verbindt met de Diksmuidse heerweg.

Daarna bezoekt pastoor Dumon de 10 gezinnen die wonen "zuijd van de falliestraete over de kaboutterije alwaer Philippe de Leije woond, herbergier hier boven gezeijd". Daar vinden we o.a.:

- Philippe Haegebaert, knecht bij weduwe de Vos, Brigitta Balliu, "hereticus", de enige ketter die pastoor Dumon onder zijn kudde vindt.
- Joseph van de Castele. Hij was van 1795 de laatste officier van de parochie Zedelgem en wordt in 1796 de eerste veldwachter van de commune Zedelgem. Afgesteld in 1803 (5).

Een volgende tocht begint pastoor Dumon aan de Dorpsmolen. Hij gaat "langs den thouroutschen aerdegweg van den molen tot het einde der parochie". Nu is dit de Berkenhagestraat en Moubekestraat. De Brugsestraat werd eers in 1854 aangelegd. Daar woonden 18 gezinnen o.a.:

- Pieter Lievens, "meulenaere". Hij is gestorven op 15 november 1806, 51 jaar oud. Op de dorpsmolen had hij zijn vader, Marcus Lievens, opgevolgd. Die woonde mee en is gestorven op 28 september 1803, 89 jaar oud.
- de "peerdeboeren" Joseph de Keijser en Jan de Clerck.
- Anna Marie van Maele, weduwe van Pieter van Praet. Haar dochter Marie heeft een natuurlijk kind: Joanna van Praet.

Vervolgens bezocht pastoor Dumon de 4 gezinnen die woonden **"over Jan Declercks zijld van de zelve thouroutstraete"**.

Daarna trok de pastoor **"langs de straete loopende van den thouroutschen aerdegeweg tot de hollevoorde"**. Dat is het eerste gedeelte van de huidige Hollevoordestraat: het gedeelte dat op Zedelgem ligt. Tot aan de hoeve "de Hollevoorde" woonden langs die straat 9 gezinnen o.a. de "peerdeboeren" Philippe Colpaert, Joachim de Keijser en Joannes Kimpe op de hoeve "de Hollevoorde".

Dan in westelijke richting gaande **"over de hollevoorde west"** bezocht de pastoor de 2 daar wonende gezinnen o.a. dat van "peerdeboer" Anna Marie Onraedt, weduwe Joseph Tijdgat. Bij haar waren nog twee zonen en drie dochters thuis en er waren drie inwonende knechten.

Nog steeds in dezelfde streek gaat pastoor Dumon dan **"oost van d'hollevoorde tot de Calsijde"** waar 2 gezinnen wonen. In het gezin van Pieter Teetaert woont een zuster meen van zijn vrouw nl. Marianna Meulemeester, die een natuurlijke

zoon heeft, verwekt door Philippus Denijs. Beiden zijn alleen burgerlijk gehuwd.

Nog altijd vertrekkend vanuit de Hollevoordestraat, gaat de pastoor nu **"van de hollevoordestraete over Joachim de Keijser rechte ontrent zijd oost tot de Calsijde"**. Daar wonen 11 gezinnen o.a.:

- de alleenwonende Marianna Craeije "jonge dochter" en Joanna van Exe, weduwe Verduijn
- David de Paepe "schaeper te Lophem". Zijn dochter heeft een natuurlijk kind: Isabella de Paepe.
- "peerdeboer" Thomas Rammant, weduwnaar van Jacoba de Breijne (+ 19 januari 1803, 71 jaar). Er zijn nog drie zonen en één dochter thuis.

Tenslotte komende **"ontrent de Calsijde"** wonen nog 2 gezinnen:

- Gregorius Pijncket, "peerdeboer".
- Isabella Martelé, weduwe van Joannes Pijncket (+ 16 november 1797, 28 jaar).

Een volgende keer begint pastoor Dumon opnieuw bij de kerk. Hij gaat **"van de kercke tot den gouden Leeuw over de plaetse"**. Zo te zien nam hij dan de huidige Dr. Adriaensstraat, een deel van de Kuilput-, Kruishille- en Remi Claeysstraat, waar toen de "Meulendam-(vijver) lag. Tot aan de "Meulendam" woonden 10 gezinnen o.a.:

- Pieter Joseph de Marree. Bij hem woonde als knecht Pieter Lenders van wie de pastoor



vermeldt dat hij "semi-amens" half krankzinnig is.

- Joannes Logghe, "peerdeboer".
- Josephus Adriaens, "maire, peerdeboer". Van maart 1800 tot eind 1812 was hij "maire" (burgemeester) van Zedelgem.
- de samenwonende broers en zusters de Deckere. Een van hen, Petronilla, had een natuurlijke dochter: Victoria de Deckere.

Zo kwam pastoor Dumon "ontrent den meulendam" waar nog 5 gezinnen woonden. Zo was hij aangekomen aan de Torhoutsesteenweg en hij gaat dan "van den meulendam aen den noordkand van de Clasijde tot den gouden Leeuw". Daar woonden 8 gezinnen:

- Carolus Meulemeester, bakker en herbergier.
- Jacobus Dombrecht, "smedt": de bakermat van de smidse van Louis Claeys, van waaruit onder zijn zonen Flandria en Superia zouden ontstaan rond de oude smidse.
- Timmerman Joannes Bonte.
- Wagenmaker Isabella van de Castele, weduwe Pieter van Thournout. Haar moeder, Anna Catharina Rogiers, weduwe Pieter van de Castele, woonde mee. Ze stierf op 14 april 1804, 85 jaar oud. Ook waren nog vier zoons en twee dochters thuis. Een van de zoons, Jan, was gehuwd met Francisca Monballiu.
- Joannes de Vleeschouwer, herbergier in "de gouden Leeuw, adjoint". Hij was "adjoint au maire", nu zeggen we schepen. Zijn zoon Ludovicus huwde op 15 juli 1806 met

Francisca van Hollebeke en volgde zijn vader op.

Weer is het vanuit het dorpscentrum dat pastoor Dumon een nieuwe tocht begint. Hij gaat **"langs de pleinstraete leedende naer Lophem"**. Duidelijk gaat het hier om de huidige Loppemsestraat. Tevens bezoekt hij ook de gezinnen, die woonden **"wat noord van deze straete"**. Intotaal woonden daar 17 gezinnen, o.a.:

- de "peerdeboeren" Joannes CaECKAERT, Antonius de Clerck weduwnaar Marianne Lievens en pieter van Hollebeke, laatste hoofdman van de parochie Zedelgem (1792-'96).
- Philippe de Sangher, wiens oudste zoon Philippe "innocens" - onnozel - was.
- Joannes Hoste gehuwd met Isabella de Vriese dochter van Pieter woonden "in de kamer van Pieter de Vriese die zij seggen in Lophem te staen". Zij zorgden er dus voor dat pastoor Dumon niet over de schreef zou lopen.

Een volgende tocht begon weerom vanuit het dorpscentrum. Pastoor Dumon trekt **"langs de groene straete leedende van de kercke naer Zuidwege aen de Calsijde"**. Die straat is nog steeds de Groenestraat. Daar bezocht hij 8 gezinnen:

- de timmerlieden Pieter de Vos en Joannes Schepens.
- de "peerdeboeren" Pieter de Cnock, Pieter Copman(+ 25juli 1803) opgevolgd door zoon Simoen en Joseph Lust.

Dan sloeg hij een straatje in **"wat zijd west vande groene straete tot de gouden Leeuw"**. Dit straatje ligt er nog steeds en komt uit op de huidige Magerhillestraat en vandaar langs de Kuilputstraat naar de Leeuw. Daar woonden 5 gezinnen:

- Joannes de Ketelaere "peerdeboer" opgevolgd door schoonzoon Amandus Copman op 26 december 1804, gehuwd met Francisca de Kete-laere.
- de alleenwonende weduwe van Adreas Rubbens Jacoba Lenders.

Zo was de pastoor beland aan de gouden Leeuw. Dan ging hij **"van den gouden Leeuw tot Zuidwege noord van de Calsijde"**. Hij deed dus de Torhoutsesteenweg tot aan het grondgebied van Loppem. Daar woonden dan 19 gezinnen:

- Henricus Rommel, "molenaer". Sedert 1783 beging hij de Zuidwegemolen. Deze molen was omtrent 1776 gebouwd op 75 roeden land genomen uit het perceel waarop Zuidwege was gebouwd, door Frans de Vos fs. Pieter. Hij was gehuwd met Petronilla Pattijn, die we verder nog zullen ontmoeten op de Lepemolen. In 1778 was Jacobus de Vos molenaar op de Zuidwegemolen tot Henricus Rommel er komt in 1783. Zijn oudste zoon Bernardus Rommel huwde op 2 mei 1809 met Anna de Keijser en werd molenaar op de Lepemolen. De tweede zoon Jacobus Rommel was "miles" - soldaat.
- Carel Maes "herbergier in Zuidwege".
- de "peerdeboeren" Jacobus Colpaert, Jacobus Respeel.

- Maria Theresia van Damme die met haar natuurlijke zoon Franciscus van Damme meewoonde in het gezin Pieter David - Anna van Damme.

Dan lezen we in de Status animarum: **"deze volgende wonen zijd oost van de brugsche Calsijde van Zuidwege langs den kand van Lophem tot de beke"**. Pastoor Dumon gaat dus op bezoek bij de gezinnen die wonen in het gebied begrensd door de Torhoutsesteenweg, de Ruddervoordsestraat en Loppem. Daar wonen 10 gezinnen, o.a. de "peerdeboeren" Pieter Pattijn, Pieter de Ceuninck en Joannes van Hollebeke. Een van de knechten van Joannes van Hollebeke is "schaeper" zodat hij ook "schaepboer" is.

Zo belandt pastoor Dumon **"omtrent de houtte vouwte"** waar hij de 9 gezinnen bezoekt die er wonen. Dit is de huidige Hoge Vautestraat, die haar naam ontleende aan de "Houtte voute vijver" die daar had gelegen.

Aangekomen aan de Torhoutsesteenweg gaat pastoor Dumon dan **"langs de Calsijde tusschen Zuidwege en den gouden Leeuw"** om de 4 gezinnen die er wonen te bezoeken o.a. de alleenwonende Marianna van Acker, weduwe van Pieter Bout. Dan bezoekt hij de gezinnen wonend **"omtrent dengouden Leeuw over de Calsijde"**, 14 in totaal, o.a.:

- kleermaker Joannes Maertens
- winkelier Anna Marie Cuijle, weduwe Joseph Deprez
- "peerdeboer" Pieter CaECKAERT, "jongman". Inwonende meid bij hem is Anna Marie Coussens.

Daar belandt de pastoor vlug in het veld. Hij schrijft: **"wat verder in 't veld rechte zijd oost over den gouden Leeuw tot aen de beke"**. Daar wonen 17 gezinnen o.a. de alleenwonende jongman Pieter Calleeuw.

Nu, volop in het veld beland, is er voor pastoor Dumon geen spraak meer van wegen behalve van de Calsijde en **"de straete van de Calsijde loopende tot den Lepe molen"**. Dit is de huidige Lepemolenstraat. Er zijn alleen nog veld-gebieden met her en der huisjes met elkaar verbonden door paden. Volop het Veldegem van toen. Die veldgebieden, zo zien we het in de Status animarum, bevinden zich

1. in de onmiddellijke of wat verder verwijderde omgeving van de Lepemolen;
2. in het "Hooge veld" in de omgeving van "den hut".

Eerst bezoekt pastoor Dumon de onderscheiden veld-gebieden in de omgeving van de Lepemolen. Eerst gaat hij **"ontrent een quartier verre oost van den Lepemeulen in 't veld noord van de beke"**. Daar wonen 6 gezinnen o.a. vier gezinnen Meulemeester: Cornelius, Pieter, Philippus en Joannes. Vervolgens **"van die boven gezeijde plaetse naer de Calsijde komende"** bezoekt hij daar de 5 gezinnen die er wonen o.a. dat van Jacobus de Paepe, gehuwd met Theresia Maes, die een natuurlijke zoon heeft: Bernardus Maes. Dan trekt hij **"langs de straete van de Calsijde loopende tot den Lepe meulen"**. Daar wonen 11 gezinnen, o.a. Petronilla Pattijn, die de Lepemolen begaat. Zij was de echtgenote van Franciscus de Vos, die zoals hier boven gezegd, de Zuidwegemolen had gebouwd. Hij is wettelijk van haar gescheiden (ab ipsa separati legitime). Haar kinderen, schrijft pastoor Dumon, die alle





50.50  
 N  
 naar de Atlas van de Buurten  
 Z E D L G E R I B L S E L D E G E R H  
 - "Tortuieren" -  
 - "verdunde" -  
 - "Schaal" -  
 - "moeren" -

de naam Pattijn dragen, zijn bastaards, maar toch ingeschreven in de burgerstand (spuria, necdum inscripta registro civili). In 1809 verkoopt Petronilla de Lepemolen aan Bernardus Rommel fs. Henricus, die van dan af de Lepemolen begaat (6).

Nog steeds in de omgeving van de Lepemolen, gaat pastoor Dumon dan "wat zuijd oost van de Lepe". Daar wonen 8 gezinnen o.a. de alleenwonende Laurentius Calleeuw, weduwnaar van Regina Cools. Dan volgt een stukje langs een gebaande weg: "langs de Calsijde van ontrent recht over den Lepemolen". Daar wonen 12 gezinnen, o.a.:

- Gerardus Vandergugte gehuwd met Petronilla Hast, die een natuurlijke zoon heeft: Philipus Hast.
- Carel Puijpe, wiens oudste zoon Pieter "innocens" - onnozel - is.

Volgt daarna nog één gezin "op 't einde van de parochie noord van de beke". En dan het laatste van de veldgebieden in de omgeving van de Lepemolen: "zuijd west over den Lepemeulen". Daar wonen 7 gezinnen, o.a. "peerdeboer" Pieter Stubbe.

Volgen nu de tweede reeks veldgebieden: pastoor Dumon schrijft: "Hier begint het hooge veld het welke ligt over de beke de welke van de Aerde rijksche paelen door onze parochie loopt door het veld tot de paelen van Lophem toe. Eerst van den kand van Lophem en Ruddervoorde over voorzeijde beke... genaemt den hut". Dit moet het gebied zijn waar de huidige Hutstraat ligt. In dat gebied wonen 17 gezinnen o.a. Francisca Cools, die samen met haar broer Carolus woont en een natuurlijk kind heeft: Josephus



Cools (Francisca Cools et ejus frater Carolus filii Bernardi Cools, juvenes, et Josephus Cools filius naturalis Franciscæ).

Daarna trekt pastoor Dumon "zuid west van den hut in 't hooge veld". Niet minder dan 24 gezinnen wonen daar. Een van die huizen noemt "de turfhouwe". Hierin woont Joseph Vermote, zijn vrouw, hun drie kinderen, alsook het gezin Joseph Gevaert, zijn vrouw, moeder en zuster. Verder woont ook in dat gebied de alleenwonende Veronica Denijs weduwe Joannes Casteleijn en Marie Spiegelaere, jonge dochter, met haar natuurlijk kind: Carolus Spiegelaere.

Blijft tenslotte nog te bezoeken: "het verste deel van de parochie verre zuid van den Lepe meulen over de beke" waar 14 gezinnen wonen:

- Marianna van Maele, weduwe Thomas van den Berghe, "peerdeboer".
- Joseph Vermote. Bij hem woont de zuster van zijn vrouw Joanna Spijns, die zo schrijft pastoor Dumon, "krankzinnig" is.
- Franciscus Rijngaert, "herbergier"; bijgeschreven: "migravit" - is verhuisd.
- Franciscus Pacquo, gehuwd met Barbara Meulemeester. Zij heeft een natuurlijke zoon: Pieter Meulemeester die reeds 13 jaar oud is en nog steeds niet naar de kerk gaat (Pieter Meulemeester filius naturalis Barbaræ aetatis 13 annorum, nondum frequentans ecclesiam). Franciscus Pacquo, die geboren werd te Winnezele (Fr.-Vl.) stierf op 27 januari 1807, 29 jaar oud.

Zo kon pastoor Dumon op 22 november 1803 schrijven: "finis" - einde. Al zijn gezinnen had hij bezocht.

Wanneer we ons nu zouden wagen aan het bepalen van de belangrijkheid van ieder der drie delen van Zedelgem: Dorp, Leeuw en Veld, ten tijde van pastoor Dumon (1803-'11), dan zouden we kunnen nagaan hoeveel "peerdeboeren", molenaars, herbergiers, ambachtslieden en neringdoeners er woonden in ieder der drie delen; hoeveel gezinnen er woonden in ieder deel. We geven het in volgende tabel:

	Dorp	Leeuw	Veld	Totaal
- gezinnen	148	106	138	392
- "peerdeboeren"	17	13	5	35
- bakker	-	1	-	1
- brouwer	1	-	-	1
- herbergier	4	3	2	9
- kleermaker	3	1	-	4
- kuiper	1	-	-	1
- metser	1	-	-	1
- molenaar	1	1	2	4
- schoenmaker	2	-	-	2
- smid	1	1	-	2
- stoeldraaiër	1	-	-	1
- timmerman	3	1	-	4
- wagenmaker	2	1	-	3
- winkelier	-	1	-	1

In bovenstaande tabel gaat het natuurlijk maar om de beroepen door pastoor Dumon in zijn Status animarum opgegeven.

Burgemeester en schepene woonden op de Leeuw. Van de gemeenteraadsleden woonden er zes op het Dorp en één op de Leeuw. De veldwachter woonde op het Dorp.

#### BRONNEN:

- (1) J. POLLET, Philippus Dumon in ZILLEGHEM 1988 p. 124-156 en ZILLEGHEM 1989 p. 101-105.
- (2) P. ARNOU, Oude Grafkelder ontdekt te Zedelgem, in ZILLEGHEM 1983 p. 108-109.
- (3) Kerkarchief Zedelgem nr. 92.
- (4) G. CAPPON, De Kronemolen, in ZILLEGHEM 1981 p. 66-73.
- (5) J. POLLET, Veldwachters te Zedelgem, in ZILLEGHEM 1983 p. 29-33. De Afzetting van veldwachter Joseph vande Casteelle, in ZILLEGHEM 1983 p. 110-113.
- (6) G. CAPPON, De Lepemolen, in ZILLEGHEM 1981 p. 34-41.  
J. POLLET, De "Veltmeulen" te Zedelgem, in ZILLEGHEM 1982 p. 156-160.

---

#### Vervolg van blz. 159:

- (10) J. POLLET in ZILLEGHEM, 1985, p. 46.
- (11) J. POLLET in ZILLEGHEM, 1982, p. 119.
- (12) F. DEWITTE, o.c., p. 55.
- (13) F. DEWITTE, o.c., p. 62.
- (14) H. GODAR, Histoire de la Gilde des Archers de saint Sébastien de la ville de Bruges, Brugge, 1947, p. 339.
- (15) Br. FILIP C.F.X., in ROND DE POLDERTORENS, 1967, p. 73.
- (16) F. DEWITTE, o. c. p. 43-45.
- (17) H. GODAR, o.c., p. 203.
- (18) F. DEPOTTER, o.c., p. 158-159.
- (19) F. DEPOTTER, o.c. p. 161.
- (20) ROND DE POLDERTORENS, 9de jg., 1967, p. 74.

**DE GILDE VAN SINT SEBASTIAEN  
BINNEN DE PROCHIE VAN ZEDELGEM**

Victor DECEUNINCK C.F.X.

Voor ons ligt het gildeboek van de St.-Sebastiaansgilde van Zedelgem. Een merkwaardig foliant met perkamenten omslag. Getuige van zijn leeftijd. Bovenaan de eerste twee bladen prijkt een zegel dat de authenticiteit van het gildeboek moet bewijzen: het schild van het Brugse Vrije met de datum 1719 en de prijs die voor elk van deze bladen moest betaald worden: vier schellingen.

Inhoud van het gildeboek:

1. Aanvraag tot goedkeuring van de "constitutien" of grondwet van de gilde.
2. De "constitutien" van de gilde.
3. "Caerte ende reglement" toepasselijk op de vergaderingen.
4. Ledenlijst.

Dat is het oudste document dat de gilde nog in haar bezit heeft. Andere bronnen - met een veel oudere datum - wijzen er echter op dat de St.-Sebastiaansgilde veel vroeger bestond.

In een van de weinige bewaarde kerkrekeningen van Zedelgem uit de 16de eeuw, nl. die van 1575 (n.s.), lezen we dat de toenmalige pastoor

betaald wordt voor het celebreren van de "Ste Sebastiaensmesse" (1). Aangezien de H. Sebastiaan in onze streken geen bijzondere verering kende tenzij door de schuttersgilden die algemeen hem als patroon kozen en vereerden, kunnen we veronderstellen dat de aanvrager van die mis het bestuur of eed van de Zedelgemse schuttersgilde was.

Er is echter meer. In de kerkrekening van 1576 en 1577 lezen we: "Betaelt den capelaen van alle weke een messe te zijnghe ter heere van Ste. Sebastiaen ghefallen paschen LXXVI (1576): 12 lb. par." (2). De gilde beschikte dus als het ware over een eigen kapelaan, wat wijst op de belangrijkheid van de vereniging.

De gildebroeders stappen op in de processies op H. Sacramentsdag, "St. Laureinsdach" (feest van de H. Laurentius, 10 augustus) en op kermisdag. Achteraf worden ze getrakteerd in een van de herbergen van Zedelgem, die alle op hun beurt de eer krijgen om voor de "schotter" te tappen: "St. Sebastiaen" of "het Leenhof" (ongeveer op de plaats waar nu de "Memling" staat), St.-Hubrecht (hoek Snellegemsestraat en St.-Laurentiusstraat), St.-Joris en Zuidwege (namen die nog door de huidige uitbaters in ere gehouden worden), Noordwege (hoek Diksmuidse heirweg en Kronestraat, onlangs afgebroken), de Witte Doorn (halfweg de Diksmuidse heirweg, tussen Kronestraat en Snellegemsestraat, onlangs afgebroken) en de "Sluijnse"

Een lofwaardig idee om de herbergiers om de beurt aan de bak te laten komen, maar de gildebroeders mochten, nadat ze al de processie in de benen hadden, toch soms een eindje lopen om aan hun pintje te geraken !

Wellicht zal de herberg St.-Sebastiaan zijn naam te danken gehad hebben aan de St.-Sebastiaansgilde die er zijn schuttershof zal gehad hebben. Maar moeten we doordenken en vermoeden dat de concurrerende herberg St.-Joris het stamlokaal was van een kruisbooggilde die gelijk nagenoeg alle kruisbooggilden St.-Joris als patroon heeft? Mogelijk, maar louter een veronderstelling die op geen enkel bewijs steunt.

Volgens de parochierekeningen 1632-1633 (3) wordt Adriaen de Cloet, de waard van St.-Humbrecht, 15 s.gr. betaald voor teerkosten "bij dije met roers omme gijnghen in de processie op h. sacramentsdach - up de kerremesse" en in de rekening van 1633 staat er: "van t'gone dat de gone gaende met roers te kerremesse 1633 inde processie verteert hebben bij laste van den hooftman."

Wat hier opvalt is dat er telkens sprake is van "roers". Moeten we hieruit besluiten dat er ook een Gilde van kolveniers bestond? Ook hier - buiten bovenvermelde aanhalingen - geen verder spoor van wat zou kunnen wijzen op een bus- of kolveniersgilde. Toch moet ik hierbij aanmerken dat een parochie met terzelfder tijd een kolveniersgilde, een handbooggilde en een kruisboog- of voetbooggilde geen uitzondering was.

Nu, genoeg verondersteld en gedroomd.

Uit bovenvermelde aanhalingen uit de kerk- en parochierekeningen blijkt dat de St.-Sebastiaansgilde van Zedelgem dus heel wat ouder is dan dit Gildeboek laat vermoeden. Het jaar 1575 of laat ons zeggen de 16de eeuw is absoluut geen uitzondering voor het ontstaan van de St.-Sebastiaansgilden uit onze streek. Zo vinden we als oudste vermelding van de Gilde van Tielt: 1349;

van Roeselare: 1414; van Torhout: 1537; van Wingene: 1534; van Lichtervelde: 1554 (4).

De St.-Sebastiaansgilde van Brugge werd opgericht omstreeks 1400; die van St.-Michiels in 1445, Oostkerke en Damme in 1432, Varsenare in 1456, Middelburg in 1458, Dudzele in 1464 (5).

Om een schuttersgilde op te richten was in de 16de eeuw "het prealable consent van de heer der plaetse of van weghen Syne Maiesteyt" nodig (6). Zo gaf Karel de Stoute de toelating op 22 februari 1476 om de Sint-Sebastiaansgilde van Sint-Kruis op te richten. In de stichtingsakte blijkt de graaf zeer sympathiek te staan tegenover "le dict jeu de larc à main" en wenst hij dat overal in Vlaanderen zulke gilden ontstaan, want hij ziet er een verdedigingsmiddel van zijn gewesten in, een soort geheim maar geoefend leger waarop hij een beroep kan doen "pour nous servir en noz guerres et armees quant besoing en aurons" (7).

Met de opkomst van en het gebruik van vuurwapens bij het oorlogvoeren verloor de kruisboog en in sterkere mate de handboog zijn strategisch belang. Maar toch werd er nog een beroep gedaan op de gildebroeders voor militaire of paramilitaire functies. Volgens de statuten van de St.-Jorisgilde (kruisbooggilde) van Roeselare van 1517 konden de leden verplicht worden "tot waecke ofte dienst der vorseijde stede" (8). Te Torhout werden volgens het reglement van 1619 de leden van de gilde nog verplicht te helpen bij het "vangen" van "criminele personen" (9).

Dat de gildebroeders eertijds op prijs gesteld werden door koningen en graven om hun vaardigheid in het hanteren van boog en pijl, kunnen we wellicht begrijpen. Maar als de Zedelgense

pastoor Bernardus Gillis aan Jan Vijncke vraagt, wellicht als lid van de St.-Sebastiaansgilde, om de uilen te schieten die in de kerk rondvliegen en alles besmeuren, dan moeten we toch even glimlachen. En toch, het moet resultaat gehad hebben, want hij wordt beloond met 5 s. 10 gr. "over het schieten van vijf kerckhuls inde kercke en op het kerckhof" (10).

Het gildeleven heeft gelijk de meeste amateuristische verenigingen ups en downs gekend: perioden van hoge bloei maar ook van verval, zelfs van volledig uitsterven. Zo'n periode van verval was zeker de tijd van de godsdienstoorlogen einde 16de eeuw. De invloed van die gebeurtenissen was zò ingrijpend op het gewone dagelijkse leven dat van schuttersgilden geen sprake meer was. Hoe kan het ook anders: de bevolking van het platteland had merendeel have en goed verlaten en was gevlucht naar de steden.

Vanaf de 17de eeuw treden de gilden opnieuw op. Op 30 maart 1618 richten de Zedelgemse hoofdman, kerk- en dismeesters een verzoek aan het bisdom om de heroprichting te bekomen van de St.-Sebastiaansgilde (11). Ook op andere parochies komen de schuttersgilden tot nieuw leven: Westkapelle in 1613, Dudzele in 1619, St.-Michiels in 1641, Sluis en Knokke in 1648 (12) en later in dezelfde eeuw komen ze tot ware bloei. Wedstrijden onder de verschillende schuttersgilden komen regelmatig voor. Zo zien we Oostkerke in 1660 naar St.-Kruis trekken om met de zilveren gaai naar huis terug te keren. Brugge gaat naar Sijsele (1688), Lissewege (1689) en Diksmuide (1698) (13). In 1717 waren in Brugge 93 gilden uitgenodigd en onder de verschillende prijzen in



zilver, wist de gilde van Aartrijke de zilveren pijl in de wacht te slepen. (14)

Midden in de bloei van de schuttersgilden moeten we dan het gildeboek van Zedelgem met zijn statuten van 1719 situeren.

Volgens het resolutieboek van het Brugse Vrije van de jaren 1697-1701 laten de "Burghemeesters 'slants vanden Vryen... weten alsoo t'onser kennisse is gecommen dat verscheyde hooftmannen, ghemeenten ende ghildebroeders van de gilden ten platten lande, hun vervoordigen van te houden publicque vergaedinghe ende bijeencompsten tot het schieten van den gaey... sonder nochtans daer toe van ons voorgaendelick t'hebben ghevraecht ende vercregen consent"; en verder dat de berijders "bij ghebreke van tselve consent, de gaeyperse met den opghestelden gay ende oock de opghehanghen prysen" zullen in beslag nemen, met daarbij een boete van 50 pattacons. "Dit alles ten waere eenighe ghilden waeren voorsien van souffisant octroy van de majesteyt ten desen contrarie" (15). Het gildeboek van Zedelgem begint dan ook met de aanvraag op 20 mei 1719 "aen Edele ende weerde heeren Brughmrs ende schepenen slandts vanden vrijen" om goedkeuring van hun "constitutien ende reglement", wat dan ook op 26 mei gebeurt.

Die "constitutiën" werden opgesteld door de hoofdman, de deken, de zorgers en alle gildebroeders van de Zedelgemse gilde van Sint-Sebastiaan. Dit om "te voorkomen alle dispuijten" die in de toekomst zouden kunnen voorvallen, zoals ze zelf melden in de aanhef of inleidend schrijven aan de "Edele en weerde heeren Burghemeesters en schepenen slandts vanden Vrijen".



3.41

# Constitutie inde

relatienacht geconcepide  
by den hooftman  
Joh. v. d. V. v. d. V.  
Middgader v. d. Notable  
gildebrodders v. d. v.  
Kijligsch, Martellade  
v. d. Riddelst. J.  
Sebastiaen v. d. v.  
fegottel v. d. v. v. v.  
v. d. v. v. v. v.  
Ambarge van Leiden.

Voord. d. v. v. v. v. v.  
v. v. v. v. v. v. v.  
v. v. v. v. v. v. v.  
v. v. v. v. v. v. v.

Bij het lezen van de tekst bestaande uit 21 artikels, valt op dat de toenmalige opstellers de verschillende punten opschreven gelijk ze zomaar in het hoofd kwamen. Hun eerste en tweede artikel bv. handelt over de koningschieting en over het betalen van het gelag naargelang ze al dan niet aanzitten aan de feesttafel ter dier gelegenheid, terwijl ze pas in het derde artikel handelen over het toetreden tot de Gilde. Kortom: een logische volgorde is ver te zoeken.

Bij de bespreking en ontleding van die "constitutiën" zullen <sup>wz</sup> een poging aanwenden om wat orde op zaken te stellen om zo klaarder te zien in het reilen en zeilen van de St.-Sebastiaansgilde. We beginnen met de toetreding tot de Gilde.

Volgens de constituties kan iedereen lid worden van de Gilde, hoewel het toetredend lid aan bepaalde voorwaarden moet voldoen. Voorop wordt gesteld dat een onderzoek wordt gedaan naar "hunne Religie ende comportement". Zo'n voorwaarde kan ons nogal vreemd in de oren klinken. Maar vergeten we niet dat de godsdienstoorlogen - de strijd tussen katholicisme en protestantisme - in 1719 nog vers in het geheugen lag. Ook mogen we niet vergeten dat de toenmalige maatschappij volledig doorweven was van godsdienstige elementen en dat iemand die aan z'n godsdienstige plichten te kort kwam zeker met de vinger gewezen werd. De schuttersgilden konden we praktisch beschouwen als een kerkelijke instelling, een soort godsdienstig genootschap dat vooral het godsdienstig leven van de leden moest bevorderen en daarnaast ook gezonde ontspanning bezorgde. De pastoor

had er zeker een ferme vinger in de pap. Een paar feitjes ter illustratie. Als eerste lid in de nieuw opgerichte St.-Sebastiaansgilde van 1719 werd pastoor Leopardus Josephus Ramondt opgetekend, als tweede koster Jan Vijncke! Hierboven werd reeds aangehaald dat de gilde in 1576 wellicht beschikte over een eigen kapelaan. Wanneer in 1744 de constituties worden aangevuld is het pastoor Joannes Ketels die als eerste ondertekent en wanneer in 1767 gestemd wordt over het behoud van dezelfde constituties is het pastoor Ludovicus Hubertus De Vos die de uitslag van de stemming bevestigt. Zo had de gilde zelfs een "kapel" in de kerk. En al was het altaar dan nog gewijd aan de H. Laurentius, dan wordt die altijd toch aangeduid als de "St Sebastiaenscapelle".

Eenzelfde betrokkenheid met kerk en godsdienst vinden we terug bij alle andere St.-Sebastiaansgilden. In de gilde van Sint-Kruis was het in de 15de en 16de eeuw de gewoonte van de plaatselijke pastoor in de eed of het bestuur op te nemen, hoewel hij er geen stemrecht had. In de 17de eeuw worden de pastoors er ipso facto vermeld in de ledenlijsten (16).

Het is de hoofdman of de deken van de gilde die nieuwe leden aanvaardt in aanwezigheid van minstens drie gildebroeders. Dikwijls gebeurt dat op 10 januari, het feest van de H. Sebastiaan. Dan wordt het gildeboek bovengehaald en moet het nieuwe lid zijn toetreding ondertekenen.

Want toetreden tot de gilde betekende voor de nieuwkomer ook dat hij zich onderwierp aan bepaalde verplichtingen.

Hoewel ze niet samen vermeld staan in de constituties, staan er heel wat godsdienstige plichten van de gildebroeder vermeld.

Zo moet hij volgens art. 21 (het laatste!) naar de hoogmis komen op 10 augustus (feest van de H. Laurentius of "St Laureinsdach"), op het feest van het H. Sacrament (2de donderdag na Pinksteren) en op het feest van de kerkwijding (kermisdag: 2de zondag van september); dan moet hij met een pijl in de hand, samen met z'n gildebroeders te offeren gaan en na de hoogmis in de processie het H. Sacrament begeleiden.

Of de leden van de gilde in Zedelgem een speciaal kostuum droegen heb ik niet kunnen achterhalen, maar de gildebroeders van meestal alle schuttersgilden hadden een speciale "parure" of kledij. Zo werd in Brugge bij de concordatschieting van 1535 een speciale prijs gegeven voor de gilde "daer men gaeyen van eere ghewoone en ghecostumeert es te schietene" die het mooist voor de dag kwam. In de kapel van dezelfde Brugse gilde stond zelfs een "manneken" (mannequin) gekleed met de "parure" die voor dit jaar voorgeschreven was (17). Philips van Cleven en van der Marck, die het vereiste octroi aan de gilde van Roeselare gaf, bepaalde dat de schutters "sullen moghen maecken en draghen jaerlyx alsulcke parure, als by den voornoemde coninck, hoofman, deken ende besorghers gheordonneert wesen sal, op en dien dat die selve paruren sullen syn van onse coleuren". (18).

Naast deze - eerder feestelijke verplichtingen - moet de gildebroeder naar de begrafenis van een medebroeder of -zuster komen (art. 4), alsook naar de zielemis die voor elk overleden

lid zal opgedragen worden, mis die betaald wordt uit de "doodschuld" van de overledene (art. 3).

Wat z'n gedrag of "comportement" betreft, ook dat wordt onderzocht voor hij aanvaard wordt als lid van de Gilde. Een bewijs van "goed zedelijk gedrag" moet hij wel niet kunnen voorleggen, maar er wordt toch onderzocht of hij ervoor in aanmerking komt. En wat in onze tijd als "privé aangelegenheid" wordt beschouwd, was het toen niët. In de constituties van de St.-Jorisgilde van Roeselare (1517) is men heel wat explicieter: "soo wat guldebroeder een getrauwte wijf heeft, ende met een andere vrouwe syn huys hout, die sal ballinck des Hofe ende gheselschaps wesen" (19).

In de constituties van de St. Sebastiaansgilde van Zedelgem wordt hierover niet geschreven, maar er mag zonder twijfel aangenomen worden dat dergelijke zaken in aanmerking genomen werden bij het onderzoek naar het "comportement" van de kandidaat-schutter.

De guldebroeder had daarenboven nog enkele financiële verplichtingen.

Eerst en vooral had hij een "incommen" ten bedrage van 20 schellingen parisis te betalen. Daarvan waren er 4 schellingen bestemd voor de klerk die het schrijfwerk van de Gilde moest verzorgen (hij schreef o.a. de aannemings- en eedformule in het notulenboek die de neofiet ondertekende) en 16 schellingen voor de Gilde.

Daarnaast had hij nog bij zijn toetreding z'n "doodschuld" te bepalen, een bedrag dat door de constituties vastgesteld werd op 4 pond par.

Meer geven was natuurlijk toegelaten. Het was een som die na de dood van de gildebroeder door z'n weduwe of erfgenamen moest betaald worden aan de Gilde. De ondertekende eed van het nieuwe lid bevatte dus enigszins een testamentaire beschikking. Met de "doodschuld" bekostigde de Gilde een plechtige zielemis voor de overledene, waar alle gildebroeders moesten aanwezig zijn. Die mis werd op de zondag ervoor aangekondigd in de Hoogmis. Wieniet in de Hoogmis aanwezig was, werd door de "cnape" of Gildebode persoonlijk ervan verwittigd. En wie na al die beschikkingen en verwittigingen nog afwezig bleef, werd beboet met 12 schellingen.

Op gewone vergaderingen of "schietingen" wordt van de gildebroeder verwacht dat hij zelf z'n gelag betaalt alsook dat van wie door hem uitgenodigd werd om eens een kijkje te nemen of een glas te drinken.

Hij moet ook deelnemen aan de jaarlijkse sire-schieting, de hoogdag van de schutters. Wie die dag de "gaey van Eeren" schiet, wordt koning of sire. Dat grijpt plaats op de eerste zondag van juni, "soomen van alle oude tijden ghewoone is te doene". De feestelijke dag wordt ingezet met een plechtige gezongen mis. Dan volgt de koningschieting en 's avonds een groot banket <sup>dat</sup> de nieuwe koning wordt aangeboden. 's Anderendaags wordt een "zielemis" gedaan voor de overleden gildebroeders, gevolgd door een prijsschieting: op elke gaai staat een prijs. Waaruit die prijzen in de Zedelgemse Gilde bestonden, heb ik bij gebrek aan bronnen, niet kunnen nagaan. Maar bij zusterverenigingen waren het meestal gebruiksvoorwerpen bv. delen van een servies (koffiekan, soepterrine, soep-

lepel, eetlepels en vorken...) uit zilver, soms uit tin. De kosten van dit alles worden door de aanzittenden betaald. Wie niet komt naar het jaarlijkse schuttersfeest wordt met 5 pond parisis beboet, wat in mindering gebracht wordt ten voordele van de aanwezigen. Die boete - een hoog bedrag in die tijd - zal zeker de gildebroeder afgeschrikt hebben om z'n kat te sturen in plaats van zelf te komen.

De kosten die met de ander activiteiten gepaard gaan bv. de inrichting van de schietstanden of "doelen", worden jaarlijks over de gildebroeders verdeeld. Die worden dan "jaercosten" genoemd en eerlijk over de leden verdeeld.

Als gildebroeder kan men nog om allerlei redenen beboet worden. Sommige van die boeten moeten dadelijk betaald worden in de "busse" die door de baljuw aan de overtreder van de wetten wordt aangeboden. Het innen van die boeten beschrijven de statuten van de meeste gilden tot in de detail. In Knokke moet die "busse" "met ongedecte hoofde" aangeboden worden, en gebeurt het niet zo, dan moet wie de busse aanbiedt de schuld zelf betalen (20).

Wie in de Zedelgemse Gilde beboet wordt, moet eerst het verschuldigde bedrag op de "busse" leggen (ter controle ?), zo niet moet hij het bedrag nog eens betalen want de baljuw moet eigenhandig het bedrag erin stoppen.

Opsommen waarvoor men zoal kan beboet worden zou ons te ver brengen. Wellicht zal daar een afzonderlijke bijdrage kunnen over handelen.

Wat geeft de Gilde aan de gildebroeder in ruil voor die toch stilaan belangrijk wordende finan-



ciële aderlating?

Eerst en vooral: gezonde en degelijke ontspanning, wat in de vorige eeuwen zeker welkom was.

Daarnaast een mooie begrafenis, met de zekerheid dat toch minstens de gildebroeders er zullen aanwezig zijn. Met de "doodschuld" - "gejont" door de overledene - werd nog een speciale zielemis opgedragen en jaarlijks werd men op 11 januari, wanneer de overlevenden daags voordien duchtig "St Sebastiaensdach" hadden gevierd - plechtig herdacht.

Dat alles klinkt wel eigenaardig in onze 20-eeuwse oren. Welke huidige vereniging zou in zijn reglement durven schrijven dat de toetredende leden bij hun dood nog zegge 5000 F moeten betalen voor een zielemis? Dat alles kaderde echter in de toenmalige levenswijze waar bij de doorsnee mens God en godsdienst bovenaan de waardeschaal stond.

#### BRONNEN:

- (1) J. POLLET, in ZILLEGHEM, 1982, p.37.
  - (2) J. POLLET, in ZILLEGHEM, 1982, p. 28.
  - (3) Rijksarchief Brugge, Vrije Registers nr 6646.
  - (4) L. VAN ACKER, Geschiedenis der Ardooise schuttersgilden, Kortrijk, 1952 p. 8.
  - (5) F. DEWITTE, 500 jaar Vrije Archiers van mijnheere Sint Sebastiaen te Sint-Kruis-Brugge, Brugge, Orion, 1975 p. 29.
  - (6) L. VAN ACKER, o.c., p. 13
  - (7) F. DEWITTE, o.c. p. 113-114.
  - (8) F. DEPOTTER, Schets eener Geschiedenis van de stad Rousse-lare, Roeselare, 1949, p. 162.
  - (9) K. DE GHELDERE, De aloude Thorhoutsche Kamer van Rhetorica, Gent, 1905, p. 55.
- (Vervolg: zie blz. 145)

# 10DE JAARGANG - 1989

# INHOUD

	P.
ARNOU Patrick	De "Geschiedenis van Zedelgem-Veldegem" in financiële problemen 63
DECEUNINCK Victor C.F.X.	Zoektocht naar de romaanse kerk van Zedelgem 106
	De Gilde van Sint-Sebastiaan binnen de prochie van Zedelgem 146
DENYS Bertrand	De veelzijdigheid van Norbert Edgard Fonteyne 26
Fonteyne N.E.	Schets ener geschiedenis der gemeente Veldegem 31
KYNDT Eddy	Eenighe gewoenelijke en buytengewoenelijke voorvallen te Zedelgem VIII 78 IX 117
POLLET Jules	Bisschop Willem Bassery bezoekt Zedelgem (1692) 7
	De registers van pastoor Philippus Dumon (1803-1811) 12
	Nieuwe gegevens over de Beloken Tijd in Zedelgem (1797-1802) 43
	Bisschop Hendrik van Susteren bezoekt Zedelgem (1719) 83
	Opeisingen door de Fransen te Zedelgem in 1794-1795 90
	Met pastoor Philippus Dumon op tocht doorheen Zedelgem a° 1803 124
STEEN André	Nog wat over pastoor Philippus Dumon 101



